

Nr 5

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner angående kvinnlig tronföljd.

I de likalydande motionerna nr 253 i första kammaren av herrar *Holmberg* och *Virgin* samt nr 322 i andra kammaren av herrar *Bohman* och *Magnusson* i Borås yrkas, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att grundlagberedningen får i uppdrag att framlägga förslag om de grundlagsändringar som erfordras för att bereda kvinnliga medlemmar av konungahuset arvsrätt till tronen, dock utan brytande av gällande succession, samt behörighet att vara regent och ordförande i tillförordnad regering».

Beräffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen i *första* kammaren.

Frågans tidigare behandling

Frågan om kvinnlig tronföljd aktualiserades i riksdagen åren 1952, 1964 och 1966, varjämte den berördes i ett särskilt yttrande till författningsutredningens slutbetänkande.

I en motion vid *1952 års riksdag* hemställdes om utredning rörande sådana grundlagsändringar, som utan rubbning av successionsrätten för de tre då levande prinsarna möjliggjorde arvsrätt till tronen för kvinnliga medlemmar av konungahuset samt rätt för dem att vara regent, ordförande i tillförordnad regering och förmyndare för omyndig konung. Konstitutionsutskottet framhöll i utlåtande (nr 19) över motionen, att det förtjänade övervägas, om gällande grundlagsbud, som utesluter kvinnlig tronföljd och som inte heller medger val av regerande drottning om konungahuset utslöcknar på manssidan, kunde anses tillfredsställande. Spörsmålet syntes emellertid böra komma under omprövning i ett vidare sammanhang, varvid även övriga i motionen upptagna frågor borde beaktas. Utskottet förutsatte, att regeringen hade sin uppmärksamhet riktad på de berörda spörsmålen och tog de initiativ som kunde påkallas. Med hänsyn härtill ansåg sig utskottet sakna anledning att tillstyrka någon framställning i ämnet från riksdagens sida. Motionen avslogs av riksdagen i enlighet med utskottets hemställan.

Författningsutredningen framhöll i motiven till sitt förslag till ny regeringsform (SOU 1963: 17, s. 135), att den inte haft i uppdrag att pröva principfrågan om monarki eller republik och att dess förslag därför framlades utan diskussion av statsformen. Till följd härav ingick utredningen inte på de med tronföljden sammanhängande frågorna. I ett särskilt yttrande (SOU 1963: 16, s. 58) anförde emellertid tre ledamöter, att det oavsett inställningen till principfrågan om statsformen syntes uppenbart, att bibehållande av könsstreck vid tillsättande av statschefsposten inte kunde försvaras, varför kvinnlig tronföljd borde införas, dock utan brytande av den aktuella successionen.

Frågan om kvinnlig tronföljd återupptogs i motioner vid 1964 års riksdag. Konstitutionsutskottet uttalade i avgivet utlåtande (nr 24), att frågan uppenbarligen mycket nära sammanhänger med principfrågan om statsformen och därför bör betraktas i ett vidare sammanhang. Under hänvisning till de pågående övervägandena om författningsfrågan i stort, vilka inte borde föregripas, avstyrkte utskottet motionerna, vilka avslogs av riksdagen. I en reservation hemställde åtta ledamöter om skrivelse till Kungl. maj:t med begäran om utredning och förslag angående sådana grundlagsändringar, som erfordras för att bereda kvinnliga medlemmar av konungahuset arvsrätt till tronen, dock utan brytande av gällande succession, samt behörighet att vara regent och ordförande i tillförordnad regering.

Det må antecknas, att möjligheten att statschefsämbetet utövas av förmyndare för omyndig konung avskaffats genom grundlagsändring som slutligt genomfördes år 1965. Reformen vidtogs i anslutning till att konungens behörighetsålder höjdes från 21 till 25 år. Har konungen inte uppnått den föreskrivna behörighetsåldern, skall enligt de nya stadgandena riksdagen välja en riksföreståndare. Såväl man som kvinna kan därvid ifrågakomma till val.

I motioner vid 1966 års riksdag hemställdes om skyndsamt utredning och förslag beträffande de grundlagsändringar som erfordras för att kvinnlig tronföljd skall kunna genomföras senast i samband med den förestående författningsreformen. Konstitutionsutskottet hänvisade i avgivet utlåtande (nr 12) till vad utskottet anförde år 1964 samt hemställde om avslag på motionerna. Fyra ledamöter avgav reservation med samma yrkande som 1964 års reservanter. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

Motioner med samma syfte som de nu föreliggande avslogs av riksdagen åren 1964 och 1966 i enlighet med utskottets hemställan. Utskottet framhöll, att frågan om införande av kvinnlig tronföljd på grund av dess nära samband med principfrågan om statsformen bör betraktas i ett vidare samman-

hang och att utskottet inte kunde tillstyrka en framställning från riksdagens sida, som kunde föregripa överläggningarna i författningsfrågan. Numera har det vidare utredningsarbetet i författningsfrågan uppdragits åt grundlagberedningen, vilken bl. a. skall överväga statschefens ställning i en modern parlamentarisk demokrati. Med hänsyn härtill finner utskottet ej skäl till någon riksdagens åtgärd i anledning av förevarande motioner.

Utskottet hemställer sålunda,

att motionerna I: 253 och II: 322 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 februari 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Sveningsson, fru Segerstedt Wiberg, herrar Carl Albert Andersson, Dahl, Sörenson, Högström och Svenungsson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, von Friesen, Henningsson, Wahlund, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Hamrin i Jönköping, Andersson i Billingsfors och Boo.

Reservation

av herrar *Sveningsson, Svenungsson, Magnusson* i Tumhult och *Hamrin* i Jönköping, vilka anför:

Grundlagberedningen skall enligt sina direktiv överväga statschefens ställning i en modern parlamentarisk demokrati. Det är för oss självklart, att frågan om införande av kvinnlig tronföljd bör upptagas till prövning i detta sammanhang. Det kan emellertid ej tagas för visst att så sker. På grund härav och av de skäl som anfördes i reservationen till konstitutionsutskottets utlåtande 1966: 12 anser vi att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 253 och II: 322, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att grundlagberedningen får i uppdrag att framlägga förslag om de grundlagsändringar som erfordras för att bereda kvinnliga medlemmar av konungahuset arvsrätt till tronen, dock utan brytande av gällande succession, samt behörighet att vara regent och ordförande i tillförordnad regering.